

ÚVODNÍK

Milí vidiečania. Aj vaša obec prejavila záujem o aktivity na podporu rozvoja vidieka, ktoré prináša prístup LEADER. Že neviete, čo je prístup LEADER a ako súvisí s rozvojom vašej obce? A čo by mohol prístup LEADER priniesť aj vám? Odpovede na tieto ale aj zaujímavé informácie o dianí vo vašom okolí vám bude prinášať informačný občasník, ktorého prvé číslo práve držíte v rukách. Veríme, že články, ktoré vám ponúkame vás zaujmú a budú pre vás užitočné.

ZÁKLADNÉ PRINCÍPY PRÍSTUPU LEADER

Prístup LEADER ako metóda práce v území má 7 základných znakov:

Oblasťný princíp - aktivity sa realizujú na celistvom vopred definovanom území, ktoré spája história, tradície, miestna identita, spoločné potreby, vízie a očakávania. Územie musí mať min. 10 000 obyvateľov.

Územie Banskobystrického geoparku tvoria obce, ktoré prejavili záujem pracovať prístupom LEADER: Brusno, Ľubietová, Povrazník, Pohronský Bukovec, Hiadel, Medzibrod, Moštenica, Strelníky, Lučatin, Motýčky, Turecká, Dolný Harmanec, Staré Hory, Donovaly, Harmanec, Špania Dolina, Slovenská Ľupča, Selce, Nemce, Priečhod, Baláže, Kynceľová, Podkonice, Králiky, Riečka, Tajov, Kordíky, Poniky, s počtom obyvateľov 21 399.

Prístup zdola nahor - znamená, že miestni aktéri, obyvatelia rozhodujú o ďalšom rozvoji svojho územia v rámci spracovania rozvojovej stratégie ako aj výbere projektových zámerov, ktoré sa budú v území finančne podporovať.

V rámci prípravy integrovanej stratégie prebiehajú v našom území aktivity, ktorých súčasťou sa môže stať každý aktívny občan, podnikateľ, samospráva, mimovládna organizácia z nášho definovaného územia - informačné stretnutia, prieskumy rozvojových tendencií, zasadnutia partnerstva, plánovacie stretnutia a pod.

Činnosť verejno-súkromného partnerstva v území - o rozvoji miestni aktéri rozhodujú v rámci verejno - súkromného partnerstva, teda za účasti všetkých

sektorov pôsobiach v území, za účasti obcí, miest ale aj podnikateľov, mimovládnych organizácií ako aj aktívnych občanov.

Verejno-súkromné partnerstvo v našom území inštitucionálne zastrešuje občianske združenie Banskobystrický geomontánný park. Jeho členmi sú obce, podnikateľské subjekty, mimovládne organizácie ako aj aktívni občania. Členstvo v partnerstve pre záujemcov z definovaného územia je otvorené.

Tvorba stratégie miestneho rozvoja - v rámci plánovania je potrebné navrhovať rozvoj územia ako celku so zapojením všetkých sektorov kľúčových pre dané územie.

V tomto čase prebiehajú už konkrétne práce na tvorbe integrovanej stratégie rozvoja územia Banskobystrického geoparku v zmysle pravidiel daných Ministerstvom pôdohospodárstva SR. Práve integrovanou stratégiou sa budeme uchádzať o finančné prostriedky na jej realizáciu na MP SR v rámci osi 4 LEADER.

Zavádzanie inovatívnych postupov - prístup LEADER podporuje inovatívne spôsoby riešenia problémov na vidieku. Aj náš vidiek pre svoj rozvoj potrebuje inovatívne nápady, ktoré chceme zahrnúť do pripravovanej stratégie. Naším spoločným záujmom je územie rozvíjať s využitím miestnych zdrojov a hodnôt, ktorým je práve prítomnosť geomontánného a kultúrno-historického bohatstva.

Vytváranie sietí - v sebe zahŕňa výmenu dosiahnutých výsledkov, skúseností, know-how medzi územiami, čo veľmi uľahčuje ich ďalší rozvoj.

Naše verejno-súkromné partnerstvo sa zapojením do prístupu LEADER stane súčasťou vidieckej siete, ktorá bude zdrojom inšpirácie a získavania nových impulzov pre náš vlastný ekonomický rozvoj.

Spolupráca - prístup LEADER podporuje spoluprácu na konkrétnych realizačných projektoch medzi partnerstvami na národnej aj medzinárodnej úrovni. Nadviazanie spolupráce na národnej ale aj medzinárodnej úrovni s podobnými partnerstvami nám otvára cestu pre širšiu komunikáciu a tým väčšie možnosti pre našich občanov v oblasti ekonomickej, kultúrnej, environmentálnej. Preto intenzívne hľadáme partnerov s podobným rozvojovým zameraním.

Partnerstvá, ktoré dokážu naplniť uvedené princípy, medzi tieto partnerstvá patrí aj náš Banskobystrický geopark, sa môžu uchádzať o finančnú podporu pre svoje inovatívne riešenia uvedené v integrovanej stratégii rozvoja územia z osi 4 LEADER.

Na Slovensku prístup LEADER a činnosť Miestnych akčných skupín zastrešuje Ministerstvo pôdohospodárstva SR a realizáciu integrovaných stratégií finančne podporuje z Programu rozvoja vidieka SR 2007 - 2013.

BANSKOBYSTRICKÝ GEOMONTÁNNÝ PARK - VEREJNO-SÚKROMNÉ PARTNERSTVO V ÚZEMÍ

Veľký potenciál obcí Banskobystrického okresu, ktorým je prítomnosť veľkého geomontánného, kultúrno-historického a prírodného bohatstva ako aj dlhodobá pocítovaná potreba jeho lepšieho využitia, boli hlavnými dôvodmi, prečo v roku 2004 vznikla myšlienka budovania Banskobystrického geomontánného parku.

Realizačne myšlienku zastrešilo občianske združenie Banskobystrický geomontánný park (ďalej VSP BBGMP), ktoré je verejno-súkromným partnerstvom podnikateľských subjektov, obcí, občianskych združení a ďalších iniciatív, aktívne pôsobiach v okrese Banská Bystrica. VSP BBGMP vzniklo vďaka iniciatíve ľudí zdola, vďaka mnohým banskobystrickým ochrancom prírody, environmentalistom a inštitúciám.

Vo svojej prvej etape združovalo najmä aktivistov z radov rôznych inštitúcií, vedcov, podnikateľov a. i. so záujmom o rozvoj územia. Myšlienka budovania geomontánneho parku si získala postupne dôveru dotknutých obcí, ktoré sú členmi priamo alebo prostredníctvom svojich združení – mikroregiónov.

Geoparky možno charakterizovať ako územia, ktoré majú geologický potenciál určitého významu alebo estetických hodnôt, väčšinou úzko spojený s ekologickým, historickým, archeologickým alebo kultúrnym potenciálom. Pre územie obcí banskobystrického okresu je zhodnotenie bohatých geologicko-montanistických, kultúrno-historických a ekologických daností na prezentáciu a rozvoj cestovného ruchu významnou príležitosťou pre ich ekonomický rozvoj s dôrazom na jeho vyváženosť a trvalodržateľnosť vo vzťahu k existujúcim hodnotám.

Hlavným cieľom VSP BBGMP je vybudovanie trvalodržateľného produktu cestovného ruchu, budovaného na princípoch partnerstva subjektov, ktoré vo vymedzenom území pôsobia.

Zámerom partnerstva je pripraviť územie obcí banskobystrického okresu so záujmom o princípy prístupu LEADER na realizáciu integrovanej stratégie a tak napomôcť ekonomickému rastu územia.

čo najviac sektorov aktívnych v danom území. Integrovaný prístup znamená využívanie najmä miestnych zdrojov – ľudských, materiálnych kultúrnych, prírodných, finančných v kombinácii s vonkajšími zdrojmi. Integrovaný rozvoj realizujú miestni aktéri v partnerstve, ktorí spolupracujú vo vnútri územia ale sú otvorení aj podnetom a skúsenostiam zvonka.

Integrovaný rozvoj sa realizuje systematicky, na základe vopred spracovaného dlhodobého programu rozvoja územia, ktorý vo svojom obsahu rieši rozvoj územia ako celku.

Prečo je integrovaný rozvoj pre vidiek taký užitočný?

- podporuje aktivizáciu a budovanie kapacity miestneho obyvateľstva, miestnych spoločenstiev na viacerých úrovniach:
 - podporuje účasť miestnych obyvateľov na plánovacích a rozhodovacích procesoch rozvoja – prínosom je spracovaný rozvojový program územia, ktorý je odrazom skutočných potrieb jeho obyvateľov, a je verejnosťou akceptovaný.
 - podporuje vznik novátorských nápadov na riešenie problémov územia a ich realizáciu miestnymi obyvateľmi – prínosom je stabilizácia obyvateľstva vo vidieckom prostredí, vytvorené podmienky na sebarealizáciu pre aktívnych obyvateľov, zlepšenie ekonomických, sociálnych ako aj environmentálnych podmienok v území
 - vytvára podmienky pre získavanie nových zručností miestnych obyvateľov – tvorba a realizácia projektov, výmena skúseností, komunikačné zručnosti, realizácia nových činností
 - podporuje spoluprácu účastníkov vo vnútri územia ale aj mimo riešeného územia – prínosom je výmena skúseností, technológií, know-how. Nápady sa realizujú efektívnejšie, bez učenia sa na vlastných chybách
- podporuje vznik miestneho verejno-súkromného partnerstva, združujúceho kľúčové subjekty rozvoja územia všetkých sektorov – prínosom je realizácia rozvoja ako celku pomocou viaczdrojového financovania, pomocou systematickej činnosti skúsených miestnych manažérov územia. V tejto súvislosti je potrebné si uvedomiť, že prostredníctvom osi 4 LEADER Plánu rozvoja

vidieka sa môže vidiecke územie svojou integrovanou stratégiou uchádzať o finančnú podporu len na realizáciu opatrení, ktoré sú podporované z PRV. Avšak potreby územia zadefinované v integrovanej stratégii sú zvyčajne širšie ako sú možnosti financovania prostredníctvom osi 4 LEADER. Preto nie je možné spolíhať sa len na finančné prostriedky prístupu LEADER ale fungujúce verejno-súkromné partnerstvo zabezpečuje na realizáciu aj iné zdroje. V tomto prípade nie je potrebné sa spolíhať len na vonkajšie finančné zdroje ale združovať miestne zdroje. Integrovaný rozvoj územia nie je jednoduchý proces, v dlhodobom horizonte však prináša očakávané výsledky.

PROJEKT „ROZVOJ VIDIECKEHO ÚZEMIA BANSKOBYSTRICKÉHO GEOMONTÁNNÉHO PARKU PRÍSTUPOM LEADER

 Základnou podmienkou prístupu LEADER je existencia verejno-súkromného partnerstva, ktoré vypracuje integrovanú stratégiu rozvoja zadefinovaného územia. Príprava územia na prístup LEADER je náročný proces, na ktorý bolo možné získať finančnú podporu v rámci výzvy Ministerstva pôdohospodárstva, na ktorú zareagovalo práve občianske združenie Banskobystrický geomontánny park, ktoré spĺňa všetky podmienky.

Občianske združenie pripravilo projekt Rozvoj vidieckeho územia Banskobystrického geomontánneho parku (skrátene územie BBGMP) prístupom LEADER, ktorý bol úspešný a bol podporený MP SR v rámci Programu rozvoja vidieka, opatrenie 3.5.

Územím BBGMP sú obce, ktoré prejavili záujem o činnosť v partnerstve, sú to : Brusno, Ľubietová, Povrazník, Pohronský Bukovec, Hiadel, Medzibrod, Moštenica, Strelníky, Lučatín, Motyčky, Turecká, Dolný Harmanec, Staré Hory, Donovaly, Harmanec, Špania Dolina, Slovenská Ľupča, Selce, Nemce, Priechod, Baláže, Kynceľová, Podkonice, Králiky, Riečka, Tajov, Kordíky, Poniky, s počtom obyvateľov 21 399.

Mapa územia

PRÍSTUP LEADER - PRÍLEŽITOSŤ PRE ROZVOJ VIDIEKA

 Rozvoj vidieka, integrovaný rozvoj vidieka – sú pojmy, s ktorými sa v poslednej dobe stretávame dosť často. Dôležité pre obyvateľov vidieka však je, aby sme neostali len pri pojmoch ale aby sme na vidieku skutočne pocítili potrebnú zmenu. V tomto období majú vidiecke obce a mestá príležitosť získať finančné zdroje na rozvoj svojich území prostredníctvom osi 4 LEADER, ktorá podporuje integrovaný rozvoj vidieckych území.

Možnosť získania finančného balíka pre rozvoj územia je určite veľkou motiváciou, v súvislosti s integrovaným rozvojom je však dôležité si uvedomiť, že získanie finančných prostriedkov by rozhodne nemalo byť cieľom. Na to aby sme dosiahli dlhodobý a systematický rozvoj územia je naozaj užitočné princípy integrovaného rozvoja to znamená princípy prístupu LEADER, poctivo dodržiavať. Lebo práve tieto zásady, ktoré sa úspešne odskúšali už vo viacerých krajinách a ich vidieckych územiach pomohli rozvoj úspešne naštartovať.

Integrovaný rozvoj územia sa definuje ako inovátny prístup k rozvoju vidieka, ktorý sa realizuje na konkrétnom území, kde do plánovania a rozhodovania, ktoré prebieha na miestnej úrovni je potrebné zapojiť čo najviac miestnych aktérov, ktorí zastupujú

V rámci projektu sa realizujú 4 aktivity:

1. vypracovanie PHSR pre MR Rentár
2. vypracovanie integrovanej stratégie rozvoja územia verejno-súkromného partnerstva Banskobystrický geomontánny park
3. vzdelávanie zamestnancov a členov výkonných orgánov verejno-súkromného partnerstva
4. informovanie a realizácia propagačných podujatí v území na podporu princípov prístupu LEADER a prezentácie integrovanej stratégie územia

O jednotlivých krokoch a výsledkoch v rámci aktivít vás budeme informovať na stránkach našich informačných novín.

Spracovanie integrovanej stratégie rozvoja územia

Pojem integrovaná stratégia rozvoja územia v sebe zahŕňa spôsob cielavedomého plánovania rozvoja územia, za aktívnej účasti ľudí z územia, čo dáva predpoklad zaeďfinovania si skutočných rozvojových potrieb, ktoré územie a jeho obyvatelia potrebujú pre svoj lepší život.

Pomoc miestnych aktivistov pri regionálnej konferencii

Spracovanie integrovanej stratégie je základnou podmienkou pre získanie finančných prostriedkov z programu LEADER a Ministerstvom pôdohospodárstva SR, ktoré program zastrešuje, sú presne zadefinované podmienky prípravy dokumentu. Celý proces je veľmi zložitý a zahŕňa v sebe: audit územia, samotné plánovanie a určenie hlavných opatrení, ktoré je možné podporovať, tiež je potrebné sa v území rozhodnúť, akými finančnými prostriedkami budú jednotlivé opatrenia podporené, akým spôsobom sa budú predkladané projekty uchádzačov hodnotiť a vyberať, kto a ako bude v rámci združenia pracovať aby boli splnené hlavné ciele stratégie. V území pracuje 8 miestnych manažérov, ktorí aktivizujú verejnosť pre myšlienku programu LEADER, zisťujú a preverujú predpoklady obcí pre jeho uplatnenie. Ide o obyvateľov obcí partnerstva rôznych vekových skupín, ktorí prejavili záujem o konkrétnu prácu s ľuďmi, o ďalšie vzdelávanie v prospech budúceho rozvoja prístupom LEADER. Túto novú myšlienku si rýchlo osvojili, pretože program LEADER vidia ako novú nádej a príležitosť nielen rozvoja obcí ale aj rozvoja budúcich osobností, ktoré týmto môžu naďalej pôsobiť v obciach a svojím vzdelaním a zručnosťami pozitívne ovplyvňovať ich ďalší rozvoj.

V súčasnosti uzatvárame proces skúmania existujúcich predpokladov, analýzy a prieskumy v jednotlivých obciach. Miestni manažéri aktívne pomáhajú pri kompletizácii auditu územia a analýz. Využívajú každú príležitosť komunikovať s obyvateľmi a užívateľmi z územia na rôznych podujatiach, akciách a stretnutiach. Informujú a vysvetľujú princípy programu osobnou účasťou ale aj sprostredkovane cez miestne médiá a aktivity. Ich úlohou je nielen aktivizovať ale aj získať ďalších aktivistov z územia, ktorí chcú a majú čo povedať do rozvoja svojej obce.

Zvyšovanie odborných vedomostí a zručností pre miestnych lídrov

Vzdelávacia aktivita je orientovaná na vzdelávanie budúcich potenciálnych zamestnancov a členov predstavenstva partnerstva. Vzdelávanie zamestnancov obsahuje celkom 9 jednodenných školiacich kurzov zameraných na získanie nevyhnutne potrebných zručností členov pracovnej skupiny pri spracovaní integrovanej stratégie rozvoja územia a manažmente partnerstva. Vzdelávania sa zúčastňuje 8 - 10 členov pracovnej skupiny a manažmentu projektu. Doteraz k 30.6.2009 boli zrealizované 4 kurzy. Vzdelávanie zamestnancov je koordinované s postupom spracovania integrovanej stratégie a malo by byť ukončené v septembri 2009.

Vzdelávanie členov predstavenstva pozostáva z dvoch dvojodenných kurzov určených pre 15 členov budúceho riadiaceho orgánu pre prístup LEADER, v ktorom budú mať zastúpenie zástupcovia verejného sektoru (obcí), vidieckych podnikateľov, občianskych združení a aktívnych občanov. Cieľom týchto kurzov je získanie základných vedomostí a zručností pre vedenie a organizovanie prípravy územia, partnerstva a integrovanej stratégie, ako aj pre jej budúce riadenie

Vzdelávanie pre miestnych manažérov územia partnerstva

implementácie prístupom LEADER. Prvý kurz bude realizovaný v auguste a druhý v septembri 2009.

Súčasťou odbornej prípravy a vzdelávania členov partnerstva je aj dvojodenná študijná cesta do dvoch úspešných MAS, podporených v prvom kole výzvy na implementáciu stratégie. Študijná cesta sa uskutoční v mesiaci október 2009 pre 20 zástupcov partnerstva do MAS Malohont a MAS Podpoľanie.

Aktivitu vzdelávania, na základe výberového konania realizuje nezisková organizácia Servis dedinám a mikroregiónom (SeDeM, n.o.), ktorá má akreditovaný kurz Ministerstvom školstva pre prípravu partnerstiev na prístup LEADER.

Informovanie a propagácia - dôležitá súčasť prípravy na LEADER.

Cieľom aktivity je zabezpečenie informovanosti obyvateľov a kľúčových subjektov pôsobiach v území VSP BBGMP o príprave územia na prístup LEADER, o integrovanej stratégii rozvoja územia smerom dovnútra partnerstva ako aj propagácia aktivít územia smerom k okoliu.

Z plánovaných výstupov už bol spracovaný dizajn manuálu, ktorého súčasťou je návrh nového loga, ktoré bude prezentovať Banskobystrický geopark. Spracovanie dizajnu manuálu zabezpečí jednotné výstupy VSP navonok, čím sa zvýši úroveň jeho prezentácie.

Regionálna konferencia v Slovenskej Ľupči

18.6.2009 bola zorganizovaná malá regionálna konferencia pre širokú verejnosť územia v obci Slovenská Ľupča. Hlavnou témou konferencie bola prezentácia príležitosti prístupu LEADER pre územie Banskobystrického geoparku. Konferencie sa zúčastnilo 28 zástupcov verejného a súkromného sektora územia. Okrem základných informácií o prístupe LEADER v rámci konferencie boli odprezentované skúsenosti z prípravy územia na prístup LEADER v Podpoľaní, je to územie, ktoré bolo komisiou vybraté pre realizáciu svojej integrovanej stratégie a získa štatút miestnej akčnej skupiny.

Rozpracovaný je návrh internetovej stránky www.geoparkbb.sk, ktorá bude spustená od augusta tohto roku. Internetová prezentácia bude predstavovať hlavný zdroj aktuálnych informácií pre obyvateľov územia ale aj prezentácie územia smerom k okoliu. Informovanosť a propagáciu aktivít pre prípravu územia na LEADER ešte podporíme distribúciou informačných letákov, informačného bulletinu, propagačnými posterami a bude zorganizovaná veľká konferencia s medzinárodnou účasťou, na ktorej budú odprezentované už dosiahnuté výsledky územia s prípravou územia na prístup LEADER.

Súčasťou zvýšenia informovanosti je aj vydanie a distribúcia informačných novín, ktoré práve čítate.

Z DIANIA V ÚZEMÍ PARTNERSTVA

Turíčny jarmok v Slovenskej Ľupči 30. máj 2009

Z histórie

Usporiadať jarmok alebo trh mohli v minulosti iba výsadné mestá, ktoré toto právo dostali vo výsadných listinách. V nich uvedené presné dátumy, kedy mohli byť usporiadané. Ľupča dostala toto právo od kráľa Ferdinanda I. v Bratislave 14. februára 1546 vo výsadnej listine, v ktorej povoľuje poriadat' Turíčny jarmok a trh. Kráľ Leopold I. 14. októbra 1684 vydáva vo Viedni ďalšiu výsadnú listinu.

Z jarmočného sprievodu

Podľa tejto kráľovskej listiny mala Ľupča právo poriadat' každý rok päť jarmokov na predaj drobného spotrebného tovaru a päť trhov na predaj a kúpu domácich a hospodárskych zvierat.

Na začiatku 20. storočia sa konali jarmoky štyrikrát do roka. Výkladné aj dobyťčie. Dobyťčí jarmok býval „Na Placi“, kde sú dnes obchody CBA a železiarstvo. Výkladný jarmok, to boli šiatre postavené na námestí po oboch stranách hradskej. Predávalo sa tu všetko možné. Odevy, obuv, látky, galantérny tovar, ovocie, medovníky - známe srdcia, cukrovinky a cukríky, modrotlač, hlinený a smaltovaný tovar a pod.

Súčasnosť

V súčasnej dobe tradíciu Turíčneho jarmoku obec znovu obnovila v roku 2000 pri oslavách 750. výročia prvej písomnej zmienky o

našej obci. Situovaný je v príjemnom prostredí parku SNP vedľa Miestneho kultúrneho strediska pod košatými lipami, chrániacimi návštevníkov pred slnkom. Každoročne, vždy na Turíce môžete vidieť ľudových remeselníkov napr. košíkárov, perníkárov, výrobcov keramiky.

V Dome remesiel na Námestí SNP bola tohto roku tvorená Izbica remeselných tradícií, ktorá by mala byť stálou expozíciou, zachytávajúcou bohatú históriu remesiel v Slovenskej Ľupči. Tradične v Dome remesiel hrali pre deti aj dospelých bábkové divadlo. Divadelný súbor ZUŠ V Slovenskej Ľupči získal už mnohé ocenenia na viacerých divadelných prehládkach.

Izbica remeselnej tradície

V Dome remesiel sa tradične podávala „luteránska procesia“ (veľká červená fazuľa-bujake, koreňová zelenina, krúpy, údené mäso, zemiaky a tajné prísady šéfkuchára).

Medzi jarmočníkmi zaujali „Mohykáni“ - peruánci so svojou charakteristickou hudbou.

Ľudové remeslá, výborné občerstvenie a kultúrny program v zastúpení domácich či hosťujúcich účinkujúcich sa postarali o dobrú náladu.

Záverečným hosťom tohtoročného jarmoku bol vynikajúci spevák ľudových piesní Ján Ambróz.

Pre tých, čo sa chceli zabaviť boli pripravené večerné tancovačky, škoda, že ich skrátil dážď.

Organizátormi Turíčneho jarmoku sú obec Slovenská Ľupča, Občianske združenie Mestečko a Mikroregión pod Panským dielom.

SLOVNÍČEK

LEADER - skratka LEADER pozostáva z Liasin Entre Actions de Developpement de le Economie Rurale, čo z francúzskeho prekladu znamená Spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rast vidieka

MAS - miestna akčná skupina, miestne partnerstvo verejného a súkromného sektora, ktoré je podporené MP SR pre implementáciu integrovanej stratégie

PRV - Program rozvoja vidieka SR na roky 2007 - 2013, základný programový dokument pre čerpanie finančných zdrojov z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka

EPFRV - Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka

VSP - partnerstvo zástupcov verejného sektora (obce, mestá, verejné inštitúcie) a súkromného sektora (podnikatelia, živnostníci, poľnohospodári, mimovládne organizácie, občania)

PRISPEJTE AJ VY

K obsahu novín či internetovej stránky môžete prispieť aj vy.

Príspevky a fotografie zo života vo vašej obci a okolí môžete zasielať e-mailom na adresu: tic@slovenskalupca.sk, p. Debnárová